

ANALÝZA A HODNOCENÍ JAZYKOVÉ ÚROVNĚ VYBRANÝCH POŘADŮ ČESKÉ TELEVIZE ZA 1. POLOLETÍ 2022

Martin Havlík – Lucie Jílková – Jakub Kopecký – Helena Özörencik
(Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.)

Úvod

Jazyková analýza, kterou jsme zpracovali, je založena na postupech a kritériích popsáných v úvodu textu Analýza a hodnocení jazykové úrovně vybraných pořadů České televize za 1. pololetí 2006. Za primární považujeme požadavek kultivovanosti vyjadřování, kterou chápeme jako správnost a přiměřenost jazykového projevu s ohledem na situační a žánrové aspekty. Tentokrát jsme analyzovali pořady 90' ČT24, Auto moto svět, Fenomén českého skla, Kluci v akci, Zprávičky.

90' ČT24

Pořad 90' ČT24 (např. na webu České televize nazývaný též Devadesátka) je devadesátiminutový zpravodajsko-publicistický blok vysílaný každý den kromě soboty na kanálu ČT24.

Naše analýza je zaměřena na jazykový projev těchto moderátorů a moderátorek: Roman Fojta, Klára Radilová (Bazalová), Vanda Kofroňová, Jiří Václavek, Tereza Řezníčková a Vendula Horníková; s ohledem na rozsah analýzy ponecháváme stranou jazykový projev moderátorů počasí, kteří vystupují v úvodu každého pořadu.

Pro všechny moderátorky a moderátory shodně platí, že užívají tvarosloví spisovné češtiny, odchylky od něj jsme nezaznamenali žádné. Všichni mluví ve vhodném tempu, téměř vždy s náležitou intonací. Užitá slovní zásoba je přiměřená žánru pořadu a konkrétním probíraným tématům. Rozhovory vedou moderátoři s vysokou profesionalitou. Hostům ve studiu, případně hostům připojeným online přes Skype či na telefonu jsou empatickými a dobře připravenými partnery. Otázky, které pokládají, jsou srozumitelné a jednoznačné. Nedochozí k překryvům replik, tj. souběžnému mluvení moderátora a hosta. Pokud se vyskytne nějaká neobvyklá situace, např. je rozhovor náhle přerušen živým vstupem nebo dojde k technickým obtížím, třeba se nedaří navázat telefonické spojení s hostem, vždy ji vyřeší prostřednictvím

pohotového a kultivovaného komentáře. V dalším textu se vyjádříme k jazykovému projevu jednotlivých moderátorů.

V mluveném projevu Romana Fojty jsme nezaznamenali žádné nedostatky, platí pro něj bez výjimky vše, co bylo uvedeno v předchozím odstavci.

Klára Radilová (Bazalová) výjimečně vynechává souhlásky na hranicích slov, zaznamenali jsme např. chybějící *ch* ve spojení *pohonný hmot*. V jediném případě jsme u ní zachytili nevhodnou vazbu: *Lidé si budou muset odepřít od svého komfortu*. Vhodnější formulace by zněla: *Lidé si budou muset odepřít svůj komfort*. Dále jsme si u této moderátorky všimli, že v úvodním přehledu jsou jednotlivá témata (kromě prvního) uvozena spojkou *a*. Domníváme se, že dostatečným předělem mezi tématy je krátká pauza.

U Vandy Kofroňové někdy slyšíme nenáležité dloužení samohlásek; prodloužení samohlásky značíme dvojtečkou, např. *kroky:*, *co: to:*, *že:*, *proto:*. Dále se u této moderátorky občas vyskytují slyšitelné nádechy. Konečně upozorníme na ojedinělé neobratné navazování jednotlivých vět. Šlo o tento příklad: *V březnu jsme viděli vyjelo sedm set přepraviců na silnice, aby právě upozornilo na ten problém*. Mezi slovy *viděli* a *vyjelo* záměrně nepíšeme čárku, abychom naznačili, že zde nedošlo k žádnému intonačnímu předělu. Slova *viděli* a *vyjelo* byla vyslovena v rychlém sledu za sebou s rovnou intonací. Náležité by bylo umístění nějakého spojovacího výrazu, např.: *V březnu jsme viděli, že vyjelo sedm set přepraviců...*

Jan Václavek občas umísťuje krátkou středovou samohlásku za slova zakončená souhláskou; tuto samohlásku, jež se výslovnostně pohybuje mezi *a* a *e*, označujeme *a*, např. *v souladu s ústavním a pořádkem a, Zeman a, senát a vyzval a* apod. Takto vyslovená slova jsou ve výsledku o slabiku delší. Dále je u tohoto moderátora někdy slyšitelná poněkud otevřená výslovnost samohlásky *e*, jež se v některých případech blíží téměř *a*.

Ve výslovnosti Terezy Řezníčkové je slyšet mírný lambdacismus, tj. nenáležitá realizace souhlásky *l*. Tato drobná ortofonická odchylka však nijak nebrání porozumění.

U Venduly Horníkové rovněž pozorujeme umísťování středové samohlásky za slova zakončená souhláskou, např. *by a, koruna a, pomoc a, já jsem a dnes a četla*, navíc tato samohláska je někdy realizována jako dlouhá (*a:*), takže může být i delší než jednoslabičné slovo, které jí předchází, např. *teď a:*. Středová samohláska někdy stojí i na samém začátku věty: *a pokud se podíváme...* Konečně ještě poznamenejme, že v projevu této moderátorky je někdy nadbytečně užíváno slovo *tedy*.

Veškeré problematické jevy, které byly u jednotlivých moderátorů uvedeny, jsou v jejich mluveném projevu drobnostmi, které nenarušují celkový velmi dobrý dojem.

Shrnutí: Moderátorky a moderátoři, na jejichž projev se naše analýza zaměřila, jsou velmi dobrými mluvčími. Bez problémů užívají spisovnou češtinu. Dobře zvládají vedení rozhovorů s hosty, a to po celou dobu pořadu, jehož stopáž je v rámci pořadů České televize velmi dlouhá.

Auto moto svět

Auto moto svět je 26minutový magazín věnovaný motorismu, který vždy jednou týdně vysílá program ČT2. Ve sledovaném období se na jeho moderování podíleli Jitka Poláková, Radek Vrtal, Ondřej Chamilla a Jakub Rejlek, na jejichž jazykový projev je naše analýza zaměřena.

Obecně lze říci, že všichni čtyři mluvčí jsou pro tento pořad zvoleni vhodně, z jejich jazykového projevu je zřejmé zaujetí tématem. Texty, které moderátoři ve studiu či při jízdě v testovaných vozech pronášejí, jsou vždy dobře logicky vystavěny.

U všech moderátorů převládá užívání tvarosloví spisovné češtiny, které u R. Vrtala není narušeno prakticky nikdy (namátkou: *nečekané zrychlení, točivý moment, dotyková tlačítka, dvacetiletého řidiče* apod.), ze zachycených odchylek od spisovného tvarosloví u ostatních moderátorů můžeme například uvést *plech je pod prahama; ty čtyři plnohodnotný místa, na který já se vejdu; obrovský dveře, hezky přiřítý sedačky, lesklý černý prvky*.

Z dalších odchylek od spisovné češtiny upozorníme na krácení dlouhých samohlásek: *ve chvíli* (místo *chvíli*), *koupim si* (místo *koupím*), *chválím* (místo *chválím*), *pod nim* (místo *ním*), *několik plusu* (místo *plusů*), *vesmírneho* (místo *vesmírného*), vynechávání hlásek či hlásky: *projiška* (míněno *projížďka*, náležitá výslovnost by měla být *projišťka*), *jesi* (místo *jestli*), *samořeně* (místo *samozřejmě*), *automobilovo hádanku* (místo *automobilovou*), *těhle* (místo *těchhle*), *poledu* (místo *pohledu*), *folsvágen* (míněno *Volkswagen*, ve výslovnosti chybělo *k*: *folksvágen*), *kruový objezd* (místo *kruhový*), *na druou stranu* (místo *druhou*), *který sem jízdne vždy docela líbil* (místo *který se mi*). Dále jsme zaznamenali vložení souhlásky: *obzvláštnit* (místo *ozvláštnit*), vyslovování znělých hlásek místo náležitých neznělých: *živozd jeho motoru* (místo *živost*), *vydad na dálnici* (místo *vydat na*), zjednodušenou výslovnost vedoucí zároveň ke zkrácení o jednu slabiku: *ňáká* (místo *nějaká*), *interjéru* (místo *interiéru*, vyslovováno: *interijéru*).

Vícekrát jsme v reportáži věnované autu Seat Ibiza zachytili výslovnost [ibica]. Výslovnost, která se blíží výslovnosti v původním jazyce, by však měla znít [ibisa]. V úzu se dále vyskytuje výslovnost [ibiza], vycházející z písemné podoby. Výslovnost [ibica], která se vyskytuje v reportáži, je ovlivněna nejpravděpodobněji němčinou.

Ojediněle jsme zachytili výslovnost [standartu]: *co se vymyká běžnému standartu* místo náležité podoby [standardu], která odpovídá i písemné podobě tohoto slova: *standard, standardu*.

V následujícím příkladě se budeme věnovat použití tzv. rázu, který značíme ? : *Když už (míněno když už) si stanovíte rozpočeta (míněno rozpočet a) vyberete typ vozu, který chcete, začínáte s vyhledáváním na ?internetu (...)* *Souale (míněno jsou ale) ještě nějaká další pravidla*. Výslovnost s rázem, která zazněla ve spojení *na ?internetu*, by byla vhodná také ve spojeních *když ?už, rozpočet ?a, sou ?ale*, v nichž by ráz napomáhal signalizaci hranice mezi jednotlivými slovy, a tak posluchačům usnadňoval porozumění.

Téměř bezchybné je v tomto magazínu skloňování číslovek, jež je v pořadu velmi hojné a podstatné, namátkou: *pod šesti sty tisíci, se sto padesáti koňmi* a mnoho podobných příkladů; výjimečné pochybení jsme zachytili u použití číslovky *dvě*: *s dvěmi spojkami*; zde měl zaznít náležitý tvar *dvěma*.

Opakovaně (a u všech moderátorů) jsme zaznamenali nevhodné intonování či umístování pauz. V následujících příkladech označujeme klesavou intonaci \downarrow a stoupavou intonaci \uparrow .

Víme již \uparrow že podobné motory vyvíjí kupříkladu Toyota a Lexus \downarrow ale nyní se k nim přidává ještě americké GSM PAUZA které svůj původní naftový motor o objemu 6,5 litrů PAUZA chce předělat na vodík \downarrow . Před slovem *ale* by byla vhodnější intonace rovná nebo stoupavá, neboť věta začínající slovy *ale nyní...* tvoří s předchozími větami logický, obsahový celek.

Analogickými příklady jsou dále tyto: *Velkou proměnou prošel i středový panel \downarrow na jehož vrcholu je komunikační systém \downarrow ; Lékař posílá řidiče seniory ke specialistům \downarrow což nejčastěji bývá oční lékař, kardiolog nebo dopravní psycholog \downarrow kteří dále rozhodují \downarrow ; Je to holt ekvivalent himálajského šerpy \downarrow který vám vaše věci PAUZA donese na jakoukoliv horu \downarrow* . Před spojovacími výrazy *na jehož, což, kteří* a *který* by bylo ve všech případech vhodnější užití intonace stoupavé, případně rovné, která by signalizovala logickou provázanost jednotlivých vět souvětí. Užití klesavé intonace naopak naznačuje ukončenost, oddělenost vět v souvětí.

V posledně uvedeném příkladě (*Je to holt...*) je dále nelogické umístění pauzy mezi slovy *věci* a *donese*. Je možné, že nejen v tomto případě je na vině nesprávné hospodaření mluvčího s dechem. Podobně jsme nelogické umístění pauz zachytili např. ještě v těchto případech: *což mi PAUZA pomůže řešit PAUZA krizové dopravní situace; ... a na trasu PAUZA se vydám znovu*.

Ještě se stručně zmíníme o individuálních výslovnostních nedostacích. J. Rejlek nevyslovuje správně *ř*, výslovnost neznělé varianty této hlásky se u něj někdy blíží téměř *s*. Ve

větě *Proveřte důležité části auta sami* znělo první sloveso jako *prověste*, což by – ovšem bez znalosti kontextu – mohlo vést až ke dvojznačnosti (*prověřit vs. prověsit*). O. Chamilla a do jisté míry i R. Vrtal oslabeně vyslovují souhlásku *s*, O. Chamilla také *c*. Zejména prvním dvěma zde zmíněným moderátorům doporučujeme, aby případně zvážili logopedickou konzultaci. Uvedené výslovnostní nedostatky však nezpůsobují neporozumění.

Shrnutí: Texty reportáží i vstupů ze studia, jež zaznívají v motoristickém magazínu *Auto moto svět*, jsou dobře logicky vystavěny. Všichni čtyři protagonisté zvládají svou moderátorskou úlohu dobře. Ve všech vstupech ze studia zaznívá zásadně spisovná čeština, v reportážích se však vyskytují různé odchylky od ní. Obecně doporučujeme věnovat více pozornosti pečlivé výslovnosti, náležitému frázování a intonování.

Fenomén českého skla

Šestidílný dokumentární seriál o vývoji výroby skla na českém území byl odvysílán na kanálu ČT Art od 2. 3. do 6. 4 2022. Stopáž jednotlivých dílů je 52, resp. 53 minut. Z množství aktérů, kteří vystupovali a promlouvali v seriálu, nám přísluší hodnotit toliko Andreu Elsnerovou a Jana Zacha a komentáře, které načetli. Ostatní mluvčí byli řemeslníci, umělci, vědci apod., jejichž jazykový projev nepodléhá Kodexu České televize.

Komentáře, které četli A. Elsnerová a J. Zach, byly krátké a měly několik funkcí: shrnout předchozí díl a uvést díl aktuální, představit protagonisty pořadu a uvést základní údaje k historickému vývoji výroby skla v Čechách. Texty komentářů jsou psány striktně spisovnou češtinou. Oba jmenovaní pečlivě artikulovali, jejich výslovnost byla proto srozumitelná a také spisovná. Oba dodržovali zásady ortoepie i v případě výslovnostně obtížných slov či vlastních jmen, jako je např. *Škrdlovická huť*. Texty načetli v přiměřeném, až pomalém tempu a obvykle je intonačně členili v souladu se syntakticko-sémantickou výstavbou vět psané předlohy. Pro jejich promluvy byly příznačné také stylizované přízvukování konkrétních slov a dramatické pauzy, např. *bez skla by byl náš život neprůhledný PAUZA a temný*. Rétorická pauza oddělující druhé réma výpovědi (*a temný*) trvá déle než 5 sekund a během ní zní dramatizující hudba podkreslující celý úvodní komentář seriálu. Celkově prozodická realizace těchto promluv odpovídá v současnosti obvyklé stylizaci čtených komentářů filmových dokumentů. Ty jsou si rozpoznatelně podobné bez ohledu na obsah dokumentů, obdobně jako jsou zvukově a intonačně rozpoznatelné sportovní komentáře, kázání či český dabing. Po formální stránce

jsou čtené komentáře dokumentárního seriálu Fenomén českého skla v souladu s pravidly a zásadami spisovné češtiny.

V textech komentářů se příležitostně vyskytují módní slova a slovní výrazy, např. „rezonovat“: *téma ekologie silně v Dubaji rezonovalo a stále silně rezonuje i v Evropě*; „výzva“: *musí v současnosti čelit mnoha negativním výzvám či nová prosklená budova usazena vedle staré budovy byla velikou výzvou*. Někdy bylo použito slovo, jež je stylově nižší variantou: *na straně druhé tvořit mohli ti, co byli schopni začít přemýšlet komerčně, nebo ti, co už měli dostatečně silné jméno, které znělo i v zahraničí* (vhodnější než zájmeno *co* by bylo zájmeno *kteří*). Výjimečně jsme zaznamenali shodu podmětu s přísudkem podle smyslu, nikoli podle tvaru: *několik českých tvůrců si tento materiál obzvlášť oblíbili*. Některé formulace byly stylově neobratné, např. *ten ji po revoluci převzal spolu se svým otcem a dalších patnáct let fungovala, než díky velké hospodářské krizi zanikla; v tomto směru je i v cizině velmi oceňovaný sochař Pavel Baxa; k životu bohatých patří ty nejdražší výrobky, prestižní značky a luxusní jachty, i tady mají Češi výsadní postavení; na rozdíl od Itálie a dalších zemí stát nepodporuje hrdost k světové české značce*. Naproti tomu bylo v textech opakovaně užito krátkých, pasivních tvarů, např. *je chráněna patentem; jsou modernizovány*.

Jednou ze základních funkcí jazyka je přenos informací. Součástí jazykového projevu je proto nepochybně i jeho sémantika. V krátkosti se tedy ještě zmíníme o míře informační nasycenosti komentářů. Některé komentáře mají totiž nízkou informační hodnotu, zejména jde o úvodní komentáře, srov. např. text uvozující celý seriál, který uvádíme ve zkrácené podobě: *Sklo, průhledná hmota nabízející pohled do soukromí, na veškerý svět kolem nás, díky němu poznáváme i sami sebe. Umožňuje vidět za jakéhokoli počasí. (...) Propouští světlo ve dne i v noci. Odhaluje nám světy vzdálené i tajemství mikrosvětů (...) Umíte si představit svět bez skla? Skrze něj tepe náš čas. (...) Bez skla by byl náš život neprůhledný a temný. (...) Během několika století se české sklo stalo fenoménem. Na své cestě zažilo pády i vzestupy. Od výhně sklářské pece ušlo dlouhou a mnohdy dobrodružnou pouť ke svým zákazníkům, ke svému věhlasu a my se teď po ní společně vydáme. Od nejstarších dob bylo sklo mysticky spjato se světlem, tedy slunečními paprsky. Slunce bylo pro lidi pravěku jedním z nejstarších bohů. V jeho záři mohli uvidět svou postavu v podobě stínů. (...) Pak zatoužili spatřit svoji tvář. Vodní hladina se stala jejich prvním zrcadlem, prvním tabulovým sklem. Ne náhodou se říká voda čistá jako křišťál*. Základní funkcí těchto úvodních komentářů je evidentně přitáhnout divákovu pozornost, zaujmout, nabídnout „dramatické vyprávění“. To je zdůrazněno dramatickou hudbou, která komentáře podkresluje. Faktických informací je však v citovaném textu jen velmi málo.

Shrnutí: Komentáře jsou důsledně psány spisovnou češtinou, někdy se však vyznačují nízkou informační hodnotou, převažuje apelativní funkce zaměřená na vzbuzování emocí v posluchačích. Komentáře jsou načteny artikulačně pečlivě, v přiměřeném až pomalém tempu s intonační stylizací typickou pro současné čtené komentáře dokumentárních filmů a seriálů.

Kluci v akci

25minutový magazín o vaření Kluci v akci vysílal ve sledovaném období v sobotu program ČT1. V tomto hodnocení se zaměřujeme na jazykovou úroveň dílů vyrobených v roce 2022, kromě nich byly ve sledovaném období odvysílány ještě reprízy starších vydání pořadu. Protagonistou hodnocených dílů byl profesionální kuchař Ondřej Slanina, spolu s ním promlouvali hosté, další profesionální kuchaři. Opakovaně v pořadu vystupovali například Josef Maršálek, Petr Šíma, Jan Rimpler a Pavel Mareš.

V tomto hodnocení se zaměříme na jazykový projev Ondřeje Slaniny, naše pozorování se však do značné míry vztahují také na jazykové projevy pravidelných hostů.

Texty, které v pořadu zaznívají, jsou stylizovány jako neformální rozhovor dvou kolegů při práci (vaření), během něž si vyměňují recepty a zkušenosti a obracejí se na diváky pořadu, pro které postup práce popisují a komentují. Této stylizaci odpovídá to, že jak Ondřej Slanina, tak hosté volí téměř výhradně neformální vyjadřovací prostředky běžné pro každodenní komunikaci a prostředí gastronomických provozů: Pravidelně jsme zaznamenávali silně zjednodušenou výslovnost (*tajty* místo *tady ty*, *potřea* místo *potřeba*, *když* jako *dyš*, *mezi tím* jako *mezi tim*), nespisovné hláskosloví a tvarosloví, konkrétně hláskosloví a tvarosloví obecné češtiny (*vosolit*, *žvejkačka*, *je to hotový*, *vajíčka to podržej*, *zavařim mlíko*), neformální lexikální prostředky (*to je mega*, *bude super ladit*) a profesní slang (*můžeš rozjet máslo*, *tohle budeme dělat až těsně před výdejem*).

Prostředky spisovné češtiny jsme v pořadu Kluci v akci zaznamenali spíše okrajově: Většinou izolované spisovné tvary se vyskytovaly v monologickém úvodu a závěru pořadu nebo při představování jednotlivých pokrmů (například přípravu sněhových pusinek uzavřel Ondřej Slanina slovy: *já si myslím milé divačky krásné pusinky PAUZA kde je najdete*). Souvisle se spisovná čeština vyskytovala pouze v dotočených pasážích, v nichž Ondřej Slanina četl recepty připravovaných pokrmů nebo soutěžní otázky. I v těchto čtených promluvách jsme však zaznamenali zjednodušenou nebo nenáležitou výslovnost (*prostřednictvím* jako

prosřednictvím, mililitr jako militr, sušenkami jako suženkami) – a také poněkud monotónní intonaci, která kontrastuje s živostí projevu Ondřeje Slaniny v rozhovorech: například v řadě (někdy poměrně dlouhých) seznamů ingrediencí četl každou položku s identickým tempem a stoupavou intonací.

Neplatí však, že by Ondřej Slanina nevěnoval svému jazykovému projevu žádnou pozornost. Naopak zaznamenali jsme několik případů, kdy své vyjádření opravil, někdy byla předmětem opravy stylová platnost užitého jazykového prostředku (*nahoru naházíme, poklademe, abych to řek správně*; interpunkce odpovídá syntaktickému, nikoli zvukovému členění). Ondřej Slanina se tedy spíše vědomě prezentuje nikoli jako mluvčí, který usiluje o dodržování pravidel spisovné češtiny, ale jako mluvčí, který komunikuje neformálním způsobem, jenž je mu vlastní.

Tato volba jazykové stylizace není v rámci tvorby ČT pro dospělé běžná a mezi její úskalí patří mimo jiné to, že neformální vyjadřování založené na prostředcích obecné češtiny v televizním vysílání nepovažuje mnoho mluvčích češtiny za kultivované bez ohledu na žánr pořadu. Pořad Kluci v akci však vysílá ČT již velmi dlouhou dobu, řadu diváků tak projev protagonisty od sledování pořadu zjevně neodrazuje. Předpokládáme, že volba jazykové stylizace je do značné míry odůvodněna skutečností, že Ondřej Slanina není profesionální mluvčí a ani se jím nesnaží stát. Doporučujeme však tvůrcům zvážit možnost logopedického tréninku, který by odstranil výslovnostní nedostatky, jež se v projevu Ondřeje Slaniny vyskytují, i když promlouvá formálně.

Nutno dodat, že i když jsou promluvy Ondřeje Slaniny téměř výhradně nespisovné, jsou dobře srozumitelné, mají náležitou tematickou stavbu, živé a logické zvukové členění a jsou informačně nasycené. Výjimku představují jen některé stereotypně formulované promluvy, například ty obsahující výraz *samozřejmě* nebo adjektivum *krásný*. Výraz *samozřejmě* se často vyskytuje i tam, kde není možné žádnou samozřejmost jevů nebo skutečností vyvodit (*máme tady teplé počasí samozřejmě a máme tady i Honzu Rimplera*), adjektivum *krásný* je užíváno jako všeobecně pozitivní hodnocení, a to i ve spojeních, kde by patrně žádné hodnocení nebylo třeba nebo by bylo vhodnější přesněji uvést, který aspekt daného jevu byl pozitivně hodnocen (*krásnej nálev, krásný rozvar, krásnou omáčku*).

Ve vztahu ke srozumitelnosti a s tím spojené informační hodnotě textů, které zaznívají v pořadu Kluci v akci, bychom rádi uvedli ještě jednu poznámku. V drtivé většině zhlédnutých vydání pořadu jsme vážnější problémy se srozumitelností textů nezaznamenali. Nepříliš častou, ale opakující se výjimku představují situace, kdy především hosté odkazují ke svým předchozím promluvám (*protože se chová jako linecký, my sme si to říkali na začátku*),

promluvy, k nimž se odkazuje, ale není možné snadno identifikovat. V uvedeném příkladu je první nabízející se interpretací odkazu *na začátku* začátek právě vysílaného dílu pořadu, slova o lineckém těstu ale na začátku tohoto vydání nezazněla. Byla buď z vysílaného dílu vystřižena, nebo mohl host odkazovat k jinému *začátku*, například začátku bloku dílů, v nichž vystupoval. V žádném zaznamenaném případě nemohly podle našeho názoru podobné odkazy způsobit vážné potíže s porozuměním, není ale vyloučeno, že mohly být pro diváky rušivé, a proto se jim doporučujeme, pokud možno, vyhnout.

Shrnutí: V projevu Ondřeje Slaniny (i dalších protagonistů pořadu) převažují neformální jazykové prostředky, konkrétně obecná čeština. Neformální vyjadřování ale není překážkou srozumitelnosti a informační nasycenosti jeho promluv. V rámci zvolené jazykové stylizace doporučujeme tvůrcům zaměřit se na obtíže Ondřeje Slaniny s náležitou výslovností a užívání stereotypních formulací.

Zprávičky

Pětiminutový pořad Zprávičky se vysílá každý den na programu ČT :D. Ve sledovaném období se v jeho moderování střídali Eva Radilová a Jakub Voříšek. V tomto hodnocení se zaměříme zejména na jejich jazykový projev a výběrově také na promluvy dalších pracovníků ČT, které v pořadu zaznívají.

Projev moderátorů hodnotíme jako velmi pečlivý, kultivovaný a dobře uzpůsobený dětským posluchačům. Oba promlouvají přiměřeným, klidným tempem, srozumitelně artikulují a obvykle dodržují výslovnostní normu spisovné češtiny. Promluvy moderátorů jsou zpravidla pronášeny s vhodnou intonací, která odpovídá jejich významové výstavbě, a posluchačům tak usnadňuje orientaci v textu. Z drobných odchylek od náležité výslovnosti jsme u J. Voříška zaznamenali jen dloužení samohlásek na konci některých slov (značíme jej dvojtečkou), zejména u spojky *a* nebo např. ve výrazu *kluci* při úvodním pozdravu (*ahoj kluci:*). U E. Radilové jsme zachytili zkrácení samohlásky ve slově *ji*: *Provede vás ji* (= reportáží) *mladá reportérka...* Oba moderátoři užívají téměř vždy tvarosloví spisovné češtiny. Zaznamenali jsme pouze nespisovný tvar zájmena *keré* (místo náležité podoby *kerá*) v následujícím úseku: *24 děvčat, které trénuje Nikola Dohnalová.*

Slovní zásoba užívaná moderátory je zpravidla stylově přiměřená pořadu daného typu. Méně formální výrazy se objevují převážně jen v úvodní a závěrečné části pořadu (*ahoj holky*

a kluci, aho:j, můj parták Kuba), kde je jejich užití přijatelné. V jiných částech pořadu jsme zaznamenali jen několikrát se vyskytující výraz *animák* (tj. animovaný film), např. ve spojeních *česko-slovensko-belgický animák, český animák Slunce*. Místo neformálního výrazu by zde bylo vhodnější užít neutrální spojení *animovaný film*, které by na sebe v jinak spisovném projevu zbytečně nestrhávalo pozornost.

U redaktorů promlouvajících v předtočených reportážích a v předpovědi počasí se častěji setkáváme s méně pečlivou, zjednodušenou výslovností, vynecháváním hlásek (např. *během ne* místo *dne*; *skočia* místo *skočila*; *zpracova atentát* místo *zpracoval*; spojení *holky a kluci jí popřáli* bylo vysloveno jako *holky a kluci: popřáli*), vyskytuje se u nich splývavá výslovnost stejné hlásky na hranici slov (*podeset* místo *pod deset*), dloužení samohlásek (*a:*, *dopoledne:*, *středa:*) nebo jejich krácení (*střidat, přehaňky, nižší, víc mraku, hodně mraku, pomahat*) aj. U některých mluvčích jsme také zaznamenali rychlejší mluvní tempo, které mohlo být zejména pro mladší posluchače obtížné sledovat. Dále se v promluvách redaktorů častěji vyskytuje nevhodné intonační členění. Jedná se zejména o klesavou intonaci v místě, kde výpověď ještě nekončí, tedy o předčasný signál ukončení výpovědi a začátku výpovědi nové. Viz následující příklady (klesnutí hlasem v nich značíme ↓, stoupnutí ↑):

... *a tak se rozhodla vyzkoušet paragliding* ↓ *létání na kluzáku* ↑ *nebo let v balonu* ↓

Smrt parašutistů se stala vzorem hrdinství ↓ *když se statečně bránili v kryptě kostela proti přesile nacistů se slovy „nikdy se nevzdáme“* ↓

Obsah promluv zaznívajících v pořadu je zpravidla přizpůsoben dětským divákům, takže je pro ně dobře srozumitelný. Méně známé pojmy se objevují např. ve sportovních reportážích, které tvoří pravidelnou součást Zpráviček. Jedná se zejména o názvy ne zcela běžných sportovních disciplín. Ty jsou v některých případech vysvětleny, viz např. následující úvod k reportáži: *Mezi nové olympijské sporty patří kiteboarding, který spojuje jízdu na surfovém prkně a sílu větru, která pohání tažného draka*. Jindy však takové vysvětlení v textu chybí, jako je tomu v úvodu reportáže o úspěchu českého závodníka v severské kombinaci: *Šanci na účast na olympiádě má i sruženář Jiří Konvalinka. Sedmnáctiletý talent české severské kombinace potvrdil formu vítězstvím v mezinárodním závodě v Harrachově*. Z následujícího textu sice vyplývá, že tento sport kombinuje skoky a běh na lyžích, domníváme se však, že méně známé výrazy *sruženář* a *severská kombinace* by měly být stručně vysvětleny už při jejich prvním užití. Pro diváky neobeznámené s tímto sportem může být také matoucí

spojení *talent české severské kombinace*, z něhož mohou mylně vyvodit, že se jedná o sport s názvem *česká severská kombinace*.

Výraz *windsurfing* sice vysvětlení zřejmě nevyžaduje, dětské diváky však mohla zmást metafora, kterou moderátorka použila při uvádění reportáže o úspěchu českých sportovců na windsurfingovém mistrovství světa: *závodníci podle ní z vod jezera Balaton vylovili po jedné medaili v každé z kategorií*. U některých posluchačů mohl tento obrat vyvolat mylný dojem, že součástí daného sportu je lovení něčeho z vody nebo snad potápění.

Shrnutí: Oba moderátoři pořadu *Zprávičky* pečlivě vyslovují, promlouvají přiměřeným tempem, jejich projev je celkově kultivovaný. Redaktorům promlouvajícím v reportážích a předpovědi počasí doporučujeme více se zaměřit na pečlivou výslovnost a intonační členění výpovědí, které by divákům usnadnily porozumění textu.